

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendőek. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnak.
E g y e s z á m á r a 3 0 f i l l é r.

A szerkesztőség és kiadóhivata
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendőek.

Törvény

II. Rákóczi Ferencz és bujdosó társai hamvainak hazahozataláról.

Ő felsége attól az érzéstől áthatva, hogy az elődeire hosszú századokon át súlyosan nehezedett ellentétek és félreértések ma már egy végkép letűnt korszak történelmi emlékeit képezik, a nemzetnek ismételten kifejezett közóhájára, a király és nemzet kölcsönös bizalmának újabb zálogául II. Rákóczi Ferencz és bujdosó társai hamvainak hazaszállítását legkegyelmesebben elrendelvé s az országgyűlés mindkét háza e felett érzett hálás örömét nyilvánítván, elhatároztatik, hogy:

1. §. II. Rákóczi Ferencz és bujdosó társainak tetemei hazaszállítván, országos küldöttségek által ünnepélyesen a kassai székesegyházban, Thököly Imre tetemei pedig a késmárki ev. egyház templomában tétessenek örök nyugalomra.

2. §. Az 1715. évi XLIX. törvényeikknek 2-ik és 3-ik §-ai eltöröltetnek.

3. §. A II. Rákóczi Ferencz és bujdosó társai emlékének megörökítésére felállítandó emlékmű és a hazaszállítás költségeire ötszázötvenezer korona ajánlatik meg, a mely az állami költségvetésben a miniszterelnökség átmeneti kiadásai közt számolandó el s a pénztári készletekből fedezendő.

4. §. Jelen törvény rendelkezései semminemű magánjogi következményekkel nem bírnak.

5. §. Ezen törvény végrehajtásával a miniszterelnök, a pénzügyminiszter és a vallás és közoktatásügyi miniszter bizatnak meg.

Budapest, 1906. évi október hó 27-én.

Wekerle Sándor dr. s. k.
m. k. miniszterelnök.

Ferencz József s. k.

Két menet.

Mózes I. 50. rész.

Az egyik nap nyugotról indul a Wittenbergi vár templomból és a Lehman tó partjáról: a másik napkelet felől bontakozik a Boszporus mellől a Héttorony szomszédságából.

Régi sirok nyílnak meg a napokban a földön, nagy szellemek árnyai rajzolódnak most az égre és a szív túlradó érzésekkel dobog.

Első dobbanása a hálás kegyeleté, melylyel Izrael nemzetsége hajdan Jákóbnak tetemeit elhozta a szolgálatnak házából, messze Egyiptomból és eltakakította a hazai földbe Makpelába.

Elhozta s eltakarította, miután elmúltak volna a negyven napok és megsiratták volna ötven napig.

Kétszáz éve lesz idestova, hogy mi Magyarország házanépe Thökölyt, Rákóczyt és bujdosó társait siratjuk és csak most tudjuk végrehajtani a kegyelet parancsát, az eskünél is erősebb kötelezettséget, mellyel nemzetünk hőseinek, a számkivetésbe kényszerült nagyoknak, a messze tenger partján porladó prófétáknak tartozunk.

„Az én atyám megesketett engemet ilyen módon: Ime én rövid napon meghalok, az én koporsómban, melyet én kivágattam magam Kanaán földében, ott temetess el engemet. Annak okáért kérlek hadd menjek el és temessem el az én atyámat.“ Így beszélt József Faraónak, a ki néki kegyelmes választ adott.

Régen várunk mi is e kegyelmes válaszra, hogy a köteles hódolat megsértése nélkül felmehessünk a nép és szabadság atyáinak temetésekor, mind mi és a mi házunk népe, mind Faraó szolgái és Egyiptom földének népei; annak felette szekerek és lovagok és az felette igen nagy sereg.

De a mezőn és a városban, mely a sebesen folyó víz mellett vagyon nagy sirást nem teszünk, mert a mi felindulásunk nem annyira a csontoknak szól, melyeket a hazai földbe helyezünk, mint inkább a nagy próféták Lelkének, mely mi bennünk és a mi fiainkban éljen.

Szívünknek második dobbanása a büszke győzedelemé, melyet a vallás és nemzet szabadság hősei kivívtak. Az ország egyik szélétől a másikig elhuzódó vonulás diadalmenet, mely a nagy hősök eszméinek feltámadását és életrekelését jelenti.

S tudjátok-é, hogy mi a záloga ez életnek és mi táplálja szabadságra a szívet?

A reformáció szelleme, melynek nagy alakjait most a nemzet nagy fiaival együtt ünnepeljünk.

Zárjuk hát együttesen szíveinkbe őket és esküdjünk nekik erős esküvéssel, hogy a nagy igazságokat, a melyeket hirdettek, az eszmét a mit porladó csontjaik jelentenek megfogjuk valószínűsíteni.

Ugy legyen.

Vándor.

TÁRCA.

A tiszántuli reformátusok a kuruc korban.

A kuruc sereg jelentékeny része a nagy magyar alföldi református lakosságból került ki. Nem csoda ez. A XVII. századi szabadságharcokban is itt bontották ki az erdélyi fejedelmek zászlóikat, s a magyar alföld szabadság szerető népe megértette a szabadságharera hívó szót. Bölcs előre látással ide telepítette le Bocskay István fejedelem az ő hajduit, hogy bástyául szolgáljanak a német ellen.

A bécsi kormány politikája, mely a XVII. század végén eszeveszetten dühöngött minden ellen, a mi magyar, s a mely a szabadságot nemcsak politikai, hanem vallási vonatkozásában is teljesen meg akarta semmisíteni, nagy elkeseredést szült. Végre betelt a mérték. A nagy magyar Alföldön már 1703-ban több helyen mutatkoztak lázongó csapatok. Egy nagy névnek az örököse, II. Rákóczy Ferencz megcáfolván ifjúkori nevelésének irányát, kezébe ragadta a feléje nyújtott zászlót, s a szerencsében és szerencsétlenségben gazdagon váltakozó küzdelmet szívós kitartással, s a végső győzelemben vetett erős hittel harcolta végig.

A harcok nem kedveznek a békés egyházi fejlődésnek. Egyházi jegyzőkönyveink tele vannak feljegyzésekkel, melyek hol a kuruc, hol a német sereg dúlásai

miatt panaszkodnak. A háboru nyomában járó pestis pusztításait könnyekre fakasztó adatokkal siratják el. Az egyházmegyei és egyházkerületi gyűlés összejövételét a kőborló hadak gátolják. Egyik bőszőrményi lelkészt a debreceni uton kuruc katonák kinozzák meg. „A hadi zajban 1703. és 1704-ben nem volt közssinat“ mondja az egyházkerületi jegyzőkönyv.

A reformátusok imával fordultak Istenhez a csapások elhárítására. A debreceni városi tanács 1704. febr. 13-án „mivel mindennap pusztul nemzetünk, sokan bujdosnak, Isten haragjának eltávoztatására“ elrendeli, hogy minden hónap első szombatján böjtöt kell tartani, s azon napon 3 ízben kell templomba menni.¹

A fejedelemmé választott II. Rákóczy Ferencznek a tiszántuli reformátusok siettek hódolatukat kifejezni. A fejedelem ezt szívesen vette és 1705. május 8-án az egri püspöki palotából adta ki „rövid biztató és kedvező válaszát a tizennégy tractusból álló tiszántuli superintendenciának“ a hozzá küldött üdvözlő és pártfogást kérő levélre.²

Különben ez egészen természetes volt, Rákóczytól, a szabadság hősetől nem is várhatott senki mást, mint a lelkiismereti szabadság tiszteletben tartását.

A tiszántuli reformátusok azon kor szokását követve, siettek az erdélyi fejedelmektől nyert kiváltság leveleiket megerősíttetni. Ilyenek voltak a Báthory Krisztof által a szilágyi tractus számára 1588. ápr. 4-én,

¹ Debrecen városi jkv. 1704. febr. 13.

² Egyházkerületi jkv.

György Endre egyházmegyei gondnok gyűlést megnyitó beszéde.

„Melegen üdvözlöm a nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlés tagjait. Ez alkalommal különös ünnepélyességgel teszem ezt. Mert a lefolyt esztendő története telve van reánk nézve nagy fontosságú eseményekkel.

Felhívják figyelmünket ez esztendő eseményei a multra s figyelmeztetnek, hogy jelen helyzetünkben jól körül tekintve, készüljünk fel a jövőre, a mely reánk nézve bizonyos tekintetben új korszak leend.

Először is ez az esztendő, mint a bécsi béke három százados évfordulója, felhívta figyelmünket a multra. És ime valóban lélekemelő ünnepségeknek voltunk már is tanúi ez év folyamán, egyházaink körében is. Nagy megilletődéssel láttuk ez alkalmakkor, hogy a mi szegény kis egyházközségeink is mennyit áldoztak a Bocskay-ünnepélyekre. De még jobban esett éreznünk azt, hogy a mikor a halhatatlan fejedelem emléket ültük, velünk együtt érzett, együtt dolgozott az egész magyarság szíve. Nem csoda különben, mert hiszen a bécsi békekötés nem csak egyházunkban, hanem Magyarország történetében is jelentékeny határkö.

De fontos ez év másodsor, közvetlenül reánk, a tiszántuli egyházkerület egyik alkotó részére is. Itt is egy jelentékeny határköhöz jutottunk, a melyről megemlékeznünk e gyűlésen, kötelességünknek tartom. Ez évben töltjük be tízedik évét annak, hogy egyházkerületünk élére egy oly bölcs és buzgó férfiut ültettünk, Dégenfeld József gróf. személyében, a ki valóban minden irányban megmutatta, hogyan lehet és kell bölcsességgel, buzgósággal vezérteni egy ily testületet. A történetíró feladata lesz rámutatni ama nagy eredményekre, melyeket a kerület az ő vezetése által elért. Mienk csak a kedves kötelesség, kifejezni örömünket a felett, hogy magunknak mondhatjuk s reményünket, hogy még sokáig bírhatjuk őt kerületünk élén.

Harmadik kötelességem szomorú és fájdalmas, a mikor meg kell emlékezni a mi halottainkról. Szolgatársaink közül kettő is dőlt ki. Először Kun Béla gyulai lelkészt szólította el körünkől az isteni végzés, a ki pár év előtt jött ide mi hozzánk s azóta itt sok jóbarátot szerzett s igyekezett hasznosan értékesíteni a reabizott talentumokat. De még fontosabb a másik veszteség, mely egyházmegyénket, Biró Lajos nagyszöllősi lelkész, tanácsbíró, lyceumi igazgató-tanácsos, egyházkerületi és zsinati képviselőnk,

továbbá a II. Rákóczy György fejedelem által 1648. szept. 5-én a két tiszamelléki ref. lelkészeknek, valamint a Bocskay István fejedelem által 1605. júl. 5-én és Bethlen Gábor által 1629. júl. 12-én kiadott kiváltáslevelek.¹

A debreceni kollégium is súlyosan szenvedett a harci zajban. Deákjai sokan lettek kurucokká, az aláírási könyvben, a Series Studiosorumban több deák neve mellé fel van jegyezve az is, hogy a trencsényi vagy más csatában esett el. Akadt köztük néhány labanc is, ezeknek a neveit is megörökítették az aláírási könyvben.

Debreczen város lakosságának 1706-ban két ízben kellett a városból „kibontakozni“. A bujdosó Coetus Szabolcs és Szathmár megyén át Bereg megyéig vándorolt. Akadtak pártfogók, Beregszász, Szathmár, Nagy-Bánya, Bereg megye és Károlyi gróf protestáns ezredeinek tisztjeit. Különösen Bóné és Nyuzó ezres kapitányok, továbbá Esze Tamás pénzzel is segítettek a Coetust, Debreczen várostól is kapott mindenik deák 2—2 forintot.

A hadi zaj miatt 1708-ban ismét nem volt közszinat.

Debreczen lakossága 1708-ban újra elfutott, Rabutin német katonái a templomokat is megszenteltették és Debrecennek sok egyháztörténelmi emléket megsemmisítették.

A kollégiumot is feldúlták, a nagy auditoriumban levő gyönyörű falfestmények ekkor pusztultak el.

Mindazáltal a nemes város e korban is sokat tett a kollégiumért. A városi jegyzőkönyv feljegyezte 1704-ből: „A scholában szükséges lévén a tanítás és vigyázás, feles a deákság, a kollégiumok a hazában mind elpusztultak, ide gyűlnek mindenfelől, azért professorságra akadémiákból mostan lejött becsületes ifjak, Debreceni Herezeg János és Kecskeméti György ur hivattatnak.“¹

Ez az új tanszék volt a debreceni collegium negyedik tanszéke!

A tiszántuli reformátusok közzsinata 1709. jun. 29-én a béke ügyét akarván előmozdítani, testvéri szeretettel fordult a római katolikus klérushoz és státusokhoz. Pecsét alatt küldött levélben kérte őket, hogy a külföldi római katolikus fejedelmeket bírják rá, hogy a magyar királynál a béke megkötésére járjanak közbe.²

A béke nemsokára létrejött, a kurucok a majtényi sikon letették a fegyvert. A béke biztosította a protestánsok jogait.

Papiron ismét biztosítást nyertek a sokat szenvedett magyar reformátusok, de a szebb jövő reményében, mint a multban már annyiszor, újból csalódtak, mert a szatmári béke épen az újabb elnyomás korszakát nyitotta meg számokra. Gályákra már nem hurcolták papjaikat, hiveiket sem vonták kintpadra, de a modernebb eszközökkel véghez vitt üldözés épen tartóssága miatt nagy rombolást vitt véghez. Sok református egyházközség elenyészett, nagy számu virágzó iskoláik rendeltékkel zárattak be.

Hála Istennek, a hitéhez törhetlenül ragaszkodó református lakosság az üldözések dacára is megőrizte a dicső mult romjait, s átadta ezt az örökséget egy szerencsésebb kornak, s ezáltal a magyar protestáns Siont a jövő számára megmentette.

Dr. Barcsa János.

¹ Extractus protocolli civitatis Debr. 1571. A debreceni ref. egyháztanács levéltárában kézirat.

² Egyházkerületi jegyzőkönyv.

¹ Figyelmező 1877. évfolyam 149. lapján l. az okmányokat.

egy ízben megválasztott esperesünk halálával érte. Tartok tőle, hogy a baráti érzelem, mely hozzákötött s az együtt működésünk emléke is talán elfogultá tesz vele szemben, mert hiszen ő az egyedüli, a kinek az egyházmegye körében pályafutása az enyémmel összeesik, mivel egyszerre választották meg őt velem az egyházmegyei tanácsbiróságra. De én azt hiszem, úgyé, azt legálább is minden nagyítás nélkül nyugodtan elmondhatjuk róla, hogy ő soha se terjeszkedett túl azon a téren, a mennyit teljesen betölteni képes vala, s hogy minden reábizottakban az igazságot tartotta szem előtt. Valóban, ha valakire, ő róla igazán el lehet mondani ama nagy dicséretet, melyet egy angol bölcs akart vésetni a síremlékére: „Az igazságot szerette, kereste, kötelességeit hiven teljesíteni igyekezett.“ Azt hiszem, egyházmegyénk érzelmeit tolmácsoltam, ha ő elvesztése feletti fájdalomunknak, a meleg emlékezésünknek itt is kifejezést adni próbáltam.

Am mindez érzelmi jellegű emlékezésünknel fontosabb jelenünk, s jövőnk szempontjából, foglalkozunk ez év eseményei közül ama politikai jellegű elhatározásokkal, melyek egész egyetemes egyházunk életére döntő momentumokat képeznek, s melyeknek következményeivel szembenézni tartozunk, hogy számolhassunk azon teendőkkel, melyek reánk várnak e komoly, sőt, válságos óráról fogva. — amidőn új és eddig merőbben szokatlan utakon való tovább indulásnak küszöbén állunk.

Méltóztatnak tudni, hogy az 1848-ik évi XX-ik törvénycikk részleges végrehajtásától beszélnek. Ismerik önök ama lépésünket, melyeket ismételve tettünk e tárgyban. Hiszen e helyről is annyiszor emlékeztem meg ezekről. Ujabban ismét sikerrel biztató kilátások között egy új eredményt jelezhetek, azon leiratba mutatva rá, melyet a jelenlegi küluszminiszter a magyarországi két protestáns egyház együttes bizottságához intézett és amely a mi egyetemes zsinatunkon fel is olvastatott. Ezen leirat szerint a jelenlegi kormány magára vállalta elődeink reá hagyott kötelezettségeit és ígéretet tett arra nézve, hogy a protestánsok részére elődei által kilátásba helyezett ígéreteket be fogja váltani. Ilyképen három a dotatióra vonatkozó igény nyer kielégítést.

Azon türehetetlenül nyomasztó adózási viszonyok miatt, melyek nekünk egyházainkban annyi bajt okoztak, — első sorban e téren kértünk és remélhattünk segítséget az államtól. A zsinati törvényjavaslat alapján, a mely az országos helyzetet számba vette, — az állami adó tiz százalékan túl menő adóterhet levévén hiveink vállairól, az így fedezetlenül maradt szükségteket az államkincstár fogja fedezni. Sürgettük e kötele-

zettség beváltását ismételve, mint az 1848 XX-ik t.-c. folyományát, de kiemeltük, hogy mi ezt nem a kormány kegyétől függő évi dotatió alakjában, hanem törvény alakjában kívánjuk biztosítani, a mely törvény egyszer s mindenkorra jelölje meg az adandó állandó összeget. Kész örömmel és hálásan ismerjük be, hogy eme törvényjavaslat betérjesztésére is ígéret tétetett.

A másik szükséglet, a melynek kielégítését magára vállalta a kormány, a lelkészi nyugdíj intézet terve. Méltóztatnak tudni, hogy régebben e tekintetben eltérő vélemények hangzottak el. Mi, akik a lelkészi nyugdíj intézet megállapítását már régen szükségesnek tartottuk, nem birtuk meggyőződésünket érvényre juttatni, azok véleményével szemben, kik veszélyesnek és feleslegesnek látták e tervet. Időközben azonban e vélemény megváltozott. Mind sűrűbben merültek fel hangok arra nézve, hogy ama lelkészek, kik állandó betegség vagy előregedés miatt képtelenek teendők ellátására és egyházuk vezetésére, s a kiknek hivataluktól való felmentésük illetve javadalmuktól való megfosztásuk azonban egyértelmű volna családjuk tönkretetésével, hogy ama lelkészek nyugdíjat kapjanak. Ezen vélemény lassanként általánossá vált, s csak anyagi eszközök hiánya miatt nem volt megvalósító, mivel a domesztika más célra nagyon is le lett foglalva. Ezen igény kielégítése tehát szintén az államkincstártól kéretett az 1848. XX. t.-c. alapján. És ime a jelen miniszteri leiratban erre nézve is van ígéret.

A harmadik dotatió az egyházi közigazgatás szükségleteire szól, melyek eddig az egyházmegyék és kerületek közpénztáraiból fedeztettek lélekszám szerinti átalányban. Az állam részéről e dotatió is az 1848. XX. t.-c. alapján fog megadatni.

Mind e három szükséglet céljaira 1907-ben egy, 1908-ban kettő, 1909-ben teljesen három millió korona lesz az állami költségvetésbe beillesztve, még pedig úgy, hogy törvénynyel lesz biztosítva az is, hogy ez összegek lefelé többé nem esnek. Ez összegek a két protestáns egyház javára még a korábbi kormányok által ígértettek és ime ezeknek beváltására vállalt kötelezettséget a mostani kormány, a mi minden esetre örvendetes és a mit igazán hálás szívvel kell elfogadni, különösen itt a mi vidékünkön, a hol ez jelentékeny javulást hoz.

Nem lehet azonban mind e mellett szemet hunyni a felett, hogy ezen ígéretnek megtétele és tényleges folyósítása közt három esztendő fog eltelni. E két-három esztendő mindenike ugyan fokozatos javulást hoz, de mégis — hátha za-

varó akadály is jö közbe, ami a mi hullámozó politikai életünkben bizony megtörténhetik.

Épen ezért nekünk kötelességünk az, hogy mindig hirdessük a magunk jogait és beváltásukat folytonosan sürgezzük.

Van még egy bizonytalanság. Nem vagyunk ugyanis tájékozódva az iránt, hogy ama dotatiókat miként folyósítja majd a kormány. Egy megjegyzést én sem tudtam már elhallgatni. Hogy, ha tudnillik a kultuszminiszter részletes elszámolás kötelezettségével fogja adni az összeget, azt én a protestáns autonomiával, s az 1848 XX. t.-c. szellemével, a mely az autonomiát érinteni nem kívánja — megegyeztetetőknek nem tartom. Szerintem az összeg felhasználása merőben az egyetemes egyház belső dolga. A lényeg azon fordul meg, hogy netalán ez a számadás nem csak pusztán formális jellegű, akkor ez nem csak, hogy teljesen betekintést adna a protestáns egyházak belső adminisztrációjába, a mitől még félni nem volna okunk, hanem e számadási kötelezettség jelentené az ellenőrzés jogosultságát is, a mit pedig a mindenkori államkormány részére megadni nem volnék hajlandó. Azonban reméljük, hogy ha merülnek is fel nehézségek a módzatok megállapításában, ezek a nagy kérdés horderejét nem érintik. Arra azonban feljogosítanak e jelek, hogy éber figyelmünket fordítsuk autonomiánknak sértetlen megóvására és további igényeink fentartására is.

Azon memorandumok ugyanis, melyet az evangélikusokkal együtt felterjesztettünk, az 1848 XX. t.-c. végrehajtása iránt, még ezeknél több igényeket is foglaltak magukban.

Kértünk ezekben egy bizonyos összeget az államtól egyházi belső jótékonyági, humanitárius célra, lelkészképzés tökéletesítésre, felekezeti tanárképzésre, főiskolákra és talán ez volt köztük a legfontosabb, kértünk ezekben a lelkészek részére korpótléket. Ezekre nézve azonban a kormány azon rideg, de az államkincstár érdekei által nagyon is indokolt felfogást érvényesítette, hogy ezt az állam pénzügyi és vagyoni helyzete nem engedi. A közös felterjesztés azt panaszolta, hogy lelkészeink helyzete nem javul, a kezdő fizetés évtizedek alatt sem emelkedik. Ma már az egyik lelkésznek átmenetele más állomásra se igen jelent semmit, mivel hogy a congrua a legtöbb egyházban nivellálta a lelkészi jövedelmeket. A felterjesztés szerint célszerű volna tehát az ötödéves korpótlékek behozatala, s így kellene módosítani a congrua törvényt is.

Azonban tisztelt uraim, különbséget kell tennünk a kormány által megadatni ígért kívánások és ez utóbbiak között, melyek az állam pénzügyi helyzetére tekintettel, elutasítottak.

Mert a mikor mi azt kívántuk, hogy hiveink az állami adó tiz százalékánál nagyobb arányban ne adózzanak, akkor oly dolgot kértünk, mely az 1848-iki törvény keretébe beilleszthető, s nagyobb megterhelést nem ró az államra, mivel hogy e címen az állami dotáció merőben mireánk esik csak, másra ki sem terjeszthető, mivel tudnillik nincs egy másik olyan felekezet sem a mely ez alapon az állam segélyét igényelhetné. Más egyházban ilyen nagy foku adóteher nincs. A mikor tehát mi magunknak ezt kérjük, nem megyünk túl a törvény szigoru, betű szerinti értelmén. Ezt a jogot és kötelességet minden felekezettel szemben lehet érvényesíteni. E felfogás alá sorolható a nyugdíjintézet s a közgazgatási szükségletek fedezése is.

Am egészen máképen áll a dolog a congruatörvény módosításánál, mert ha az behozatnék, annak minden bevett felekezet lelkészeire nézve is érvényesülni kellene, azaz minden lelkésznek ötödéves korpótléket kellene adni, a mi az államkincstárra elbírhatatlan terheket róna.

Tisztelt uraim! Pár nap múlva fogja betervezni a pénzügyminiszterelnök az 1907-ik évi költségvetést, s ebben az első egy millió korona be lesz állítva. Ezzel tehát lényegesen megkezdődik ama reform. munka, melyet az utolsó 7 év alatt annyi kitartással készített elő a két protestáns egyház, s a mely kivált a mi szegény vidékünkön egy nyugalmasabb élet megkezdését jelenti.

Igy állván a dolog, — e nagy válaszon jól számba kell vennünk nemcsak a jogokat és kedvező kilátásokat, de az azokból reánk háruló kötelességeket is.

Először is nem szabad — én szerintem le térnünk a legszigorubb autonomia álláspontjáról és ki kell fejteni egyben másodsor, minden erőnkkel, hogy az egyházi feladatok mindenikének eleget tudjunk tenni. Nem először, és talán nem utoljára hirdetem s mindig fogom keresni az alkalmat annak hirdetésére, hogy amiképen egyházunk ma működik, csak félig teljesíti a maga feladatát. Jószert csak adminisztráció az egész működésünk. Azon keresztyén egyházi életnek, azon bensőségnek, ami a mi egyházunk lényege volna, s a minek oly ideális mintája az őskeresztyén élet, s a mire én is oly sokszor felhívtam a magyar ref egyház s az egyházmegye figyelmét is, ennek a benső életnek nagyon kevés nyomát látjuk. Csak a külső formák vannak meg. A községekben meg van az egyház, mint intézmény, de az igazi keresztyén élet hiányzik. Egy oldalról azon szomorú tapasztalatok mondatják ezt velem, a mit a szocializmus terjedése és egyházunk mozdulatlansága tárnak elem. Nem

a tudományos szocializmust értem, a mely magas elvi álláspontokat foglal el, s nem e tudomány terjedését kifogásolom. Hanem szomoruan látom terjedni az istent, vallást és hazát tagadó osztály-gyűlölettől izzó demagóg és merőben anyagi szocializmust. Fáj látnom, hogy kihalóban van a keresztyén érzés, az Isten és emberszeretet, a haza szeretet, sőt a munkaszeretet is, fáj látnom, hogy kihalóban vannak azon érzelmi kapcsok, a melyek érdemessé teszik az életet arra, hogy benne éljünk.

Egy oldalról a társadalom alsóbb rétegeinek folytonos előre nyomulásában megdöbbenve látom, hogy abból a szelidebb és nemesebb érzelmi kapcsok teljesen hiányzanak s merőben az anyagi érdek érvényesül. Szerintem, nekünk egyháznak kötelességünk az arany bálvánnyal szemben a népbe beoltani a szeretet olvasztó melegét.

Kötelességünké teszi ezt más oldalról ama körülmény is, hogy e téren más felekezeteknél kivált a római katolikus egyházban nagy átváltozást láthatunk. Ime a legutóbbi országos katolikus nagygyűlésen milyen lelkes hangon, milyen melegen proklamálták egyházi vezérférfiök, papok, püspökök a keresztyén szocializmust. A társadalmi osztályok közt tétovázó ürenek áthidalását célozzák ők, ez ürenek kitöltését a szeretet lelkével, teszik főfeladatukká. Erre van szükségünk nekünk is. És ha eddig az anyagi gondok bajok egész özöne meggátolt is e munkában, az anyagi bajok egész világa sem elég, hogy egészen kimentse e mulasztásunkat. Ime közelebbről a Kálvin-szövetség is a közöny homokjába fult, — az egyházi értekezletek, protestáns irodalmi társaság is csak épen hogy élnek. De a mi legnagyobb baj s minket legközvetlenebbül érdekel az egyes falvakban sem tanáljuk semmi nyomát az egyháztársadalmi életnek.

Ákárhová nézünk, nem szívet-szívvvel összefűzött emberi társaságot, hanem fogakkal egymásba kapaszkodó embertömegeket látunk mindenütt.

Épen ez okból mondom én, hogy most anyagi kérdéseink az állam segítségével annyiramennyire rendezve lesznek, az első komoly alkalmat meg kell ragadni, a lépéseket megtenni a belső egyház építésére.

E munkához rakjuk le az alapköveket már a közgyűlésben is, a melyet ezennel az elnökség részről megnyitottunk nyilvánítok.

Két kiáltvány.

Mi Felső Vadászi Rákóczi Ferencz fejedelem és Gróff Székesi Bercsényi Miklós. Minden igaz Magyar

hazaszerető és Édes Országunknak régi dicsőséges, szabadságát óhajtó Egyházi, Világi, Nemes, Nemtelen, Fegyverviselő és otthon lakó igaz Magyaroknak Istentől minden jókat kívánunk. Nem lehet oly magyar, hogy ez ideig Magyar Országban törvénytelen, Isten s igazság ellen hatalmaskodó, minden népeket képtelenül sanyargató idegen Nemzetnek Kegyetlenségét, Borzasztó, képtelen, adóztató zaklatásait, szabados Törvényeknek hagyatásait, Nemzetünknek s Szabadságunknak megvetését és már mint lába alá vettetteknek csufolását, elégségesképpen nem értette s érzette volna, elannyival, hogy már Országunknak, régi Szabadságunknak gyökeres veszedelméről egyebet senkisémet ítéltetett volna, ha a Mindenható, Minden Diadalmakkal Dicső Kegyelmes Isten, csudálatos és váratlan háborukkal Országunkat eddig sanyargató Német Nemzet mindenfelől meg nem környékeztetett volna és azáltal a maga régi szabadságát keservesen óhajtó s igaz hazaszeretettüket gerjedező Magyar Nemzetünknek is utat és alkalmatosságot a kívánt szabadulásra nem mutatott volna. Látván azért e nagy iga alól való felszabadulásnak idejét és módját most egyszer oly alkalmasnak lenni, mellyel sem jobbat, sem többel, sem bizonyosabbat Országunk sem bizonyosabbat Országunk sem reménylhetett; ezen mi Törvényünk és Nemesi szabadságunk ellen való keserves bujdosásra üzetett sorsánknak s életünknek minden napjait, Édes Hazánk régi szabadságának, hajdani Nemzetünk Dicsőséges Jóhírének, Nevének, megnyomorodott Országunk lakosinak javára s hasznára szenteltük, sőt igyekeztünk gyökeres megerősítésére nézve s el sem mulattytuk a Magyar Hazánk képtelen nyomorgatásán szánakozó, Országunknak használható Királyok s Fejedelmek segítettéhez s egy értelméhez ragaszkodni. Kihez való képpest, most lévén még egyszer ideje Országunkat illy törvénytelen és szenvedhetetlen iga alól felszabadítani; Országunkhoz és hazánhoz való szeretettünkől vezéreltetvén, kötelességünk szerént, minden igaz hazaszerető, Országunknak régi Dicsőségds szabadságát óhajtó, Egyházi, Világi, Nemes, Nemtelen, Fegyverviselő, otthon lakó, egy szóval minden rendű igaz Magyarokat, hazafüségére intjük, kényszerítettük és kérjük, hogy a mint már Isten némelyeknek szíveket a Hazáért felferjesztette s egybenhozta: úgy kiki Édes Hazája s Nemzete mellett, az Isten törvénye ellen képtelen hatalmaskodó, zaklató, Nemzeti szabadságot rongáló, igaz régi törvényeinket s jussainkat megvető, jóságunkat hatalmasul elfoglaló fogyasztó, becsületünket tapadó, sönkát, kenyerünket elvevő, életünkön uralkodó s kegyetlenkedő Birodalom ellen fogjon fegyvert és kimenetelünk előtt is azon Elöljáróknak és Tiszteknek Csoportjaival (kikre ezen dolognak megindítását bíztuk): egyezzenek, minden fegyver fogók és igaz hazafiak, a mi kimenetelünkig azon Elöljáróknak, és általok téjendő Tiszteknek engedelmeskedjenek, mások pedig a közönséges jó érzelmeivel tégyenek, bizonyosok lévén benne, hogy magunk is minden késedelem nélkül mégyünk elégséges segítő Haddal és Édes hazánkért Nemzetünkért, régi szabadságunkért, a Hatalmas Istennek segítetté, az ő hatalmas hadakozó karjának erejével, tökéletes szívvél és lélekkel szenteljük életünket, vérünket ontani, egyedül hazánk s nemzetünk szabadságáért minden Privatumra vágyódás nélkül készek leszünk; hiszünk is az özvegyek, árvák, keseredtek és megnyomorodtak kiáltását meghallgató Irgalmas Istenben. Isten után Nemzetünk dicséretes véle született hadakozó bátorságában, hazájához való gerjedezésében, ahoz a velünk egyezett Hatalmas Királyok s Fejedelmek segítetté, hogy

ezen egyes egyedül Isten által nyújtott alkalmas időben, Nemzetünk régi szabadságát elérjük s helyben állítjuk, mindnyájunknak munkéjával, Isten által, mind magunk s mind maradékaink utánunk régi szabadságban s dicsőséges állapotban végezzük napjainkat, örökös megmaradásával hazánknak.

Azt mindazáltal nagy tilalom alatt tilalmazzuk, hogy Istennek áldása rajtunk maradjon, az ország-
nak minden rendei irtozás nélkül való birodalmat vehessenek és legyen a szegénységnek teljes nyomorúságának megváltozása; ne változtassa senki külön, sem csoportyával, sem sereggel, akármely vallásu, maga vallását, Egyházi személyt, Templomokat, cintermeket, Klastromokat, Nemesi lakos személyeket, Nemes házakat, uton járókat, kereskedőket, ne háborgasson; faluk, várost, malmok ne égessen és ne prédállyon, a szegényeket se zaklassa, se kinozza, életének eivesztése alatt, hanem az Előljáróknak elejében adatott és vele közölt mód szerént keresse az ellenséget; mindenekben csendes, Istenes, ép értelemmel legyenek magok s hazájok javára. Költ Lengyel Országban Bresán várában Die 22-a May Aó 1723.

II.

Mi Fejedelem Rákóczi Ferencz, Nemes Saaros Vármegyének Örökös Fő Ispánnya Adjuk mindeneknek értésére megnyomorodott Magyar Hazánkban Nevezet Szerént Nemes Szatmár Vármegyében lakozó Egyházi Világi, Uri, Nemesi, és Fegyver viselő s vehető egyszóval minden rendü Embereknek, hogy Isten Eő Szent Felsege ezen édes Magyar Hazánk régi Dicsőséges Szabadságának, törvényes igazságának fel szabadítására, és az elviselhetetlen, törvénytelen s kegyetlen igazságok kivetésére fegyverekkel törvénytelenül keserves bujdosásra üzetett sorsunk után, most nem csak édes Magyar Országunk határára, de már ezen Szabolcs Vármegyénkben szerencsésen bé hozván, akaránk ezen fegyverviselésünknek okát minden Rendeknek, ezen Nemes Vármegyében nyújtott Pátensünkkel is világositanunk és bizonyossá tennünk, hogy egyedül Hazafiságunktól viseltetvén, megnyomorodott Hazánknak keserves törvénytelen szenvedését, és az idegen Nemzettől, Törvényünk, Diplománk s igazságunk ellen való sanyargattatását szánakozó szível érezvén, minden Privátumok Ambitió nélkül vettük kezünkre most kegyes Nemzetünknek, a mikor a ki szabadulásnak olly bizonyos alkalmatosságit láttuk, hogy ha most nem, soha többször hazánk szabadulását nem reménylheti. Kihez képeest minden egyházi, uri, Nemesi és fegyverviselő, egyszóval Nemes Szatmár Vármegyének minden rendü lakosit, ezen Pátens irásunk által intjük, sőt hazafiságokra s Nemesi szabadságoknak, illy törvénytelen és számlálhatatlan sűrűdeiseit ez ideiglen, a Német Nemzetnek zaklatását, s kegyetlen regulázását, melly mindnyájunkkal köz magyar igaz véreből érzi, szabadságát szereti, szabadulását óhajtya harmad napok alatt ezen Pátensünknek publikálásától fogva, Táborunkba kijelentse magát olly formában, hogy valaki fegyver viselő avagy viselhető, hadakozó alkalmatossággal előttünk magát bé mutassa, hogy a köz ügyet köz fegyverrel viselljük. A kik pedig nem volnának Nemes Uraimék között a táborozásra alkalmasok, nem kívánnyuk azzal terhelni személyekben, de hazájokhoz való hűségről hogy tudományt tégyenek meg jelenésekkel, szükséges. Valakik pedig ezen Édes hazánk régi szabadságának helyre állására indult fegyvereinknek, vagy titkon vagy nyilván magokat ellenvetik, vagy a

köz ügynek előmozdításától magokat el vonnyák, vagy ezen Pátensünket megvetik, és elő nem állanak a megirt három napok alatt, azok tamquam Patriae, libertatis et legum proditores ac hostes, ugymint a Magyar Hazának, törvényünknek, és szabadságunknak nyilvánvaló árulói ellenségi fognak tartani. És ha a fegyvernek, tűznek, vasnak keménységét nyakokon s Nemesi pártosságoknak tulajdonítsák, kit semmiképpen el nem kerülnek. Ezen Pátensünket pedig a Városi és Falusi Birák helyből helybe siettséggel küldjék, minden helyben mutassák minden Uraknak, Szegényeknek Valaki pedig ezen Pátensünket el sikkasztya, akarván azzalis akadályozni Országunk fel szabadulását, Isten kezünkben adván, élete vész el érte. Költ Naményban levő Táborunkban 18-án Juli 1703.

(Nemes Szatmár Vármegyébe.)

Rákóczi Ferencz.

A bujdosók emléktáblái.

A Sz.-Benoitban, a lazaristák galathai kolostorában a Rákóczi-emléktábla befalazása már készen van. A Rákóczi aranyozott képével díszített s kitünően sikerült emléktáblán latin nyelvű felirat van, a melynek magyar fordítása a következő:

A dicső emlékezetü Rákóczi ház
Nyugvó helyéül szolgált e szent hely,
Hol az igazak álmát aludták
II. Rákóczi Ferenc Magyarország vezérő és Erdély
Választott fejedelme † Rodostón 1735. ápril. 8.
Magyarország szabadságának halhatatlan
Érdemü, magasztoslelkü védelmezője és
Szomorú bujdosásában is holtáig nagy és hű fia
és
Az ő dicső anyja, ama hőslelkü és
Férfiasszelleme nő,
Korának és századának dicsősége
A leghíresebb úrasszony Zrínyi Ilona,
A Zrínyi és Frangepán családnak utolsó dísz,
Előbb Rákóczi majd Thököly fejedelem felesége,
Mindkettőhöz méltó hűves † Nicomediában 1703. febr. 18
továbbá fia
Rákóczi József herceg, kinek életét 1738. nov. 10.
Szakasztá le a halál Cernavodán
és
Székési gróf Bercesényi Miklósné
szül. gróf Csáki Krisztina.
Előkelő és kegyes urnő
† Rodostón 1723. apr. 25.
Miglen I. Ferenc József Magyarország agg királya 1904.
ápr. 18-án kelt nagylelkü elhatározásával, teljesítvén hű
magyar nemzetének ismételtén kifejezett közóhaját, e
drága tetemek hazájukba szállítását legkegyelmesebben
elrendelte.
Hirdesse ez emléktábla a magyar király és nemzete együtt-
érzését s legyen kifejezéze a magyar nemzet hálájának a főtisz-
telendő lazarista congregáció iránt, mely e tetemeket, francia
hűséggel és becsülettel megőrizvén,
a magyar nemzetnek készséggel átengedte.

Kitünően sikerült emléktábla szobrászati része
Darázs János művészi vésőjét dicséri.

A rodostói emléktábla, a melyet a hazahozandó
ereklyék helyébe felállítottak, már most teljesen elkészült.
A tábla díszes márványlap, a melyen arany betűkkel a
következő felirat van bevésvé:

E szentelt helyen nyugodtak
haló poraikban 1904. december 4-17-ig
II. Rákóczi Ferenc
Magyarország vezérő és Erdély választott fejedelmének
holtukig hű fő emberei:
székési gróf Bercesényi Miklós

fővezér és fejedelmi helytartó

† 1725. november 6.

Galánthai és fraknoi gróf Eszterházy Antal tábornagy,

† 1722. augusztus 10.

Szarvaskendi Sibrik Miklós főudvarmester.

† 1735. október 7.

Miglen I. Ferenc József Magyarország apostoli királya 1904. április 18-án kelt nagylelkű elhatározásával, teljesítvén hű magyar nemzetének ismételtén kifejezett közóhajtát, e drága tetemek hazájukba szállítását legkegyelmesebben elrendelte.

Hirdesse ez emléktábla a magyar király és nemzete együtérzését és legyen kifejezése a magyar nemzet hálájának Rodostó görög metropolitája és egyházközsége iránt, mely e tetemeket hiven, becsülettel megörizvén készséggel átengedte.

Az iszmid obeliszk-építés sokkal hosszadalmasabb és a folytonos esőzés miatt még egy-két hétig eltarthat, míg a kész obeliszk, a melynek minden darabja hazulról került ide, átadható lesz. Az obeliszk Möller építész műve és a szobrászati részeket rajta Darázs János szobrászművész készítette. A helyszínén Kolutros görög építész állítja össze a részletes tervek alapján. Thököly Imre iszmid sirjának megtalálása volt a legnehezebb föladat, a mely a kutató bizottságra várt. A sir helyének kijelölését és a koporsó kiadását valóságos történelmi nyomozás előzte meg, amely főleg Thököly titkáranak, Komáromy Jánosnak följegyzéseire támaszkodott. Komáromy ugyanis megemlékezik arról, hogy Thökölyt az új örmény temetőben, a platánok árnyában az ő maga által vásárolt sírhelyen temette el kifalazott sírba. Ezek a platánok az iszmid hegy oldalában voltak az országút mentén. E helyet Thököly minden nap fölkereste s kedvelt platánjai alatt ülve, várta az országuton érkező konstantinápolyi hírnököket. E helyet úgy megszerette, hogy mikor 1703-ban az iszmid örmény község a jókora platánterületet új temetőjéül megvásárolta, a miről egy szultáni leirat maradt fenn, Thököly az egyik platán alatt sírhelyet vásárolt az örmény hitközségtől. E helyre temette Komáromy János 1705. szeptember 13-án és a sír tetejébe emlékkövet ment keresztül. A múlt század közepén azonban, 1850-ben vízvezetékek építése miatt a temető helyzetet megváltozott és az örmények a Thököly sír tábláját is elhelyezték eredeti helyéről. A halottat azonban nem bántották, mert az örmények bűnnek tartják a holttest megbolygatását. A kutató bizottságnak első sorban azt kellett megtudnia, hogy melyik temetőben vannak a hamvak, a mi némi nehézséggel járt, mert az örmény község készakarva félrevezette a kutatókat, nehogy a temetőben exhumálás történjék. Arról hamar meggyőződtek, Thököly sírtáblája alatt nincsenek a száműzött hős hamvai. A koporsó hollétére végre egy öreg örmény sirásó adott Thaly Kálmánnak utbaigazítást, mert annyira emlékezett, hogy a régi emléktáblát mintegy 70 lépésnyire távolították el az eredeti helyéről. Ez körülbelül összevágott a Komáromy följegyzéseivel is, mert két platánfa ma is áll az emlékkö közelében s az e följegyzésekben megemlített kut és váju is megvan maig is. Így azután az új adatok nyomán a platánfa mellett kijelölt helyen ásni kezdett és síroknál szokatlan mélységben mintegy 3 méterrel a fölszín alatt, teljesen a Komáromy följegyzéseinek megfelelő rakott sírra találtak. E mélység szokatlan volta valószínűleg arra vezethető vissza, hogy két évszázad alatt a sír fölött lévő földréteg tetemesen emelkedett. A sírban csakhamar egy teljes tetemre és ismertető jelekre akadtak, a melyekből az azonosság csakhamar és teljes biztonsággal meg volt állapítható. A csontváz fekvése maga is elárulta, hogy nem örmény sírhelyre bukkantak, mert az örmények úgy temetkeznek, hogy a halott feje a fölkelő nap

felé forduljon, holott itt a csontváz ellenkező irányban feküdt. Meg volt állapítható az is, hogy a talált csontok egy körülbelül 48 éves, csutól gyötört ember csontjai és a mi a legbiztosabb bizonyíték volt, megtalálták a bal lábon azt a sebet, a melyet Thököly 1695-ben kapott. A csontok mellett gombokat találtak. Ezek a gombok könnyen felismerhető maradványai annak az öltözetnek a melyben eltemették. Ez öltözet képe szerencsére fennmaradt Thökölynek egy festett arcképén, a mely most a londoni Bath márk birtokában van. Az azonosság teljesen bizonyítható volt. Ugyanez arcképen kalapot viselt, a melynek köcsagos forgójáról három gyöngy lógott. E három gyöngy is megmaradt a sírban. S végül a vezérbotot is megtalálták s így az azonossághoz semmi kétség nem férhet. Érdekes, hogy a sír kiadásánál a mellette lévő platánnak csaknem másfél méteres mellégyökereit át kellett fűrészelni s e gyökerek, a melyeket a hatalmas fa Thököly halála óta eresztett, a nagy halott mellkasába is behatoltak és az egész tetemet kimozdították eredeti helyéből és a sír falához szorították, úgy hogy a boldogult halála után valósággal összenőtt kedvelt fájával. Az emlék-obeliszk most e sírhely fölé épült és a Thököly platánjának árnyékában áll. Az obeliszk homlokzatán, a mely a temető útjára néz, Thököly cimere van vésve és a következő fölirat van bronzba öntve:

E szentelt helyen találtak nyugvóhelyre
1705. szeptember 13. — 1904. december 9, 22-ig
A küzdelmekben, keserű megpróbáltatásokban

oly gazdag életű vitéz
kézsmárki Thököly Imre

Felső-Magyarország és Erdély fejedelme haló porai,
Miglen I. Ferenc József Magyarország apostoli királya 1904. április 18-án kelt nagylelkű elhatározásával, teljesítvén hű magyar nemzetének ismételtén kifejezett közóhajtát, e jeles emlékü fejedelem tetmének, hű neje, a hőselelkű Zrinyi Ilona fejedelemasszony és fia, a dicső II. Rákóczi Ferenc fejedelem hamvaival együtt, hazájukba szállítását legkegyelmesebben elrendelte.

Hirdesse ez emléklap a magyar király és nemzete együtérzését és legyen kifejezése a magyar nemzet hálájának Iszmid örmény érseke és egyházközsége iránt, mely a hamvakat hiven, becsülettel megörizvén, készséggel átengedte.

Az obeliszk hátsó oldalán Magyarország cimere diszlik és egy bronzlapon a magyar fölirat örmény fordítása van. Ez utóbbit az iszmid örmény püspök érték.

Hazajáró szellem.

Rodostói sírját unja már,
Rákóczi szelleme haza jár
Néha éjfélkor jön néha fényes nappal,
Szívünkbe lopózik tüzelő bánattal,

Jövel dicsó szellem, óh jövell
Ne is röppenj többé innen el;
Látatlanul is légy hiveid vezére
Vezesd be őket az igéret földére.

Lévay József,

KÖZÉLETÜNK.

A máramaros-ugocsai egyházmegye gyűlése.

Egyházmegyénk őszi közgyűlése október hó 9-én tartatott meg Halmiban Szikszay Zoltán esperes és György Endre gondnok elnöklete alatt.

A halmii egyház vezetői, Varga Károly lelkész, Szentpály István ny. alispán egyházmegyei tanácsbíró Nagy József egyházmegyei ügyész már október 8-án délután hozzá láttak a szives vendéglátáshoz fogadván atyafiságos szeretettel az előértekezletre jövő tisztviselőket és tanácsbírákat.

A gyűlés reggelén a szokásos istenítiszteletre nagy közönség sereglett a templomba részt venni a szívet lelkét gyönyörködtető közénekben, s meghallgatni az egyházmegye egyik új papjának imáját, s az elnöki megnyitó imát és beszédet. Az istenítisztelet könyörgője ezuttal Fóris Lajos Tivadar buzgó ifju lelkipásztora volt, aki tartalmas imát mondott. A gyűlés is a templomban folyt le.

Az urasztala elé tett zöldasztal körül az elnökökön kívül a következők helyezkedtek el: Tóth Ferenc técsői, Bodnár Béla tamásváraljai, Sárkány Lajos feketeadói, Biky Ferenc tekeházai lelkészek, mint tanácsbírák, utóbbi ugyis, mint egyházi főjegyző, Bihary Lajos egyházi aljegyző, továbbá a következő világi vezérférfiak: Szentpály István Szabó Sándor tanácsbírák, Sárkány Pál és Nagy József ügyészek, dr. Kun Béla debreceni jogakadémiai dékán, mint világi főjegyző, s dr. Gergely György m.-szigeti jogtanár világi aljegyző. A máramaros szigeti lyceumot képviselték dr. Pap Tibor jogakadémiai igazgató és Telegdy Bertalan főgymn. tanár.

Az egyházmegyei lelkészi kar csaknem teljes számban jelent meg a gyűlésen s a legtöbb egyház világi képviselőt is küldött.

Szikszay esperes magas szárnyalású imája után, melyet a gyűlés munkájára Isten áldó kegyelmét kérte György Endre gondnok megnyitó beszéde következett. Volt e beszédben hivatkozás a Bocskay ünnepekre, az 1848: XX. t.-c. végrehajtására, s az ezzel előálló feladatokra. Elparentálta az elnök az egyházmegye két elhunyt lelkészét Biró Lajos nagyszöllősi tanácsbíró lelkészt és Kun Béla gyulai papot. — Megemlékezett a gondnok a Dégenfeld József gróf tíz éves kerületi főgondnoki működéséről. — Mindezeket oly magvas megjegyzések kíséretében s oly lendületes formában mondta el György Endre, hogy Nagy József gondnok azt az indítványt tette, miszerint e beszéd a jegyzőkönyvbe egész terjedelmébe felvéttessék, s tekintve országos egyházpolitikai vonatkozásait, kéressék meg a Debreceni Protestáns Lap annak egész terjedelmében való közlésére. — Az indítvány egyhangu helyesléssel fogadtatott, — s keresztül vihető volt, mivel a beszédet e sorok írója szószerint lestenografálta. E lap olvasói tehát egészen megismerhetik a szép gondnoki megnyitót.

A megnyitó beszéd kapcsán indítvány tétetett arra nézve, hogy gróf Dégenfeld József kerületi főgondnokunk érdemei jegyzőkönyvünkben megörökítenek s az elnökség őt az egyházmegye nevében üdvözlje főgondnoki működésének e tizedik évében, kifejezve közgyűlésünknek amaz óhaját, hogy a jeles egyházi férfiú még számos éveken át álljon kerületünk kormányrudjánál, mert ebben látjuk a következőket biztos

haladás legnagyobb garantiáját. Az indítványt egyhangu lelkesedéssel tette magáévá a közgyűlés.

Ezek után az ünnepélyes jelenetek után vette kezdetét a közgyűlési tárgyalás.

Az esperesi jelentés egyszerűen bemutatott s felolvasottnak tekintetett, mivelhogy az külön füzetben kinyomtatva már előzőleg megküldetett a közgyűlés összes alkotó tagjaihoz. Csak néhány adatot emelt ki az esperes ama célzattal, hogy a nagyobb események és jelentékenyebb hiányok kapcsán határozatokat provokáljon a közgyűléstől.

Mivel e jelentés öleli fel egyházmegyénk félévi életét talán nem fog ártani egy pár adatot mégis a lap hasábjain is megrögzíteni s a szélesebb körű nyilvánosságnak átadni.

Érdekes pl. az, hogy se sectáriusok, se felekezetenélküliek a két testvér vármegye területén nincsenek. Házasságkötésnél az egyházi szertartást senki sem mellőzte. Kevésbé előnyös képet mutat az a körülmény, hogy sok a vadházások száma, s hogy a szegényekről igen csekély méretekben gondoskodnak egyházaink. — Ahol van valamelyes gond a szegényekre kivált a szegény tanuló gyermekekre, ott is inkább a felekezeti község, illetve városi társadalom érdeme ez. Ez is jóformán csak a városias helyeken tapasztalható. A falvakon a szegények gondozása teljesen el van hanyagolva. Hiszen igaz, hogy általános a szegénység, — De még sem egyformák a vagyoni körülmények. Hanem inkább ott van a hiba, hogy a kenyérért küzdő emberek részvéttlenül haladnak el a náluknál is nagyobb nyomorban levők mellett. Erősen kérgesednek a szívek a falvakon.

De talán még sincs igazam. Ime az esperesi jelentés következő szakasza csupa vigasztalás. A kegyes adományok száma és értéke igazán tiszteletreméltóan nagy.

Bábonnyban közmunkával és közadakozással 1147 kor. 30 fillért, Nagyszöllősen 1421 kor. 87 fillért, Turterebesen 2549 kor. 34 fillért, hoztak össze a hivek. Az előbbi helyen az adakozásba befolyt a másvallású ur társadalom is, — az utóbbi tétel meg egyenesen érthetetlen volna, sőt szinte lehetetlen, — ha csak helyben folyik a gyűjtés. E harmadfél ezer korona nagyobbik fele Amerikában gyűlt. Az Amerikába származott ugocsaiak honszerelmének ékes bizonyossága ez. Gaál András Szabad Imre és a katolikus vallású Hadrányi Pál több száz koronás gyűjtései, s főként az id. Kovács István által gyűjtött 500 és ifj. Todó István által gyűjtött 778 korona teszik ki az új templom építéséhez szükséges összeg legnagyobb részét.

Jelentékenyebb magánadományok valának a gróf Teleki Gyula 200 koronás adománya Dolhán, Molnár Sándor Salánkon 200 kor. stb. — Rétyi Mihály volt országgyűlési képviselő elhalván, a régebben ígert templomépítési telek a taracközi egyháznak a hagyatékából kiadatott 3000 korona értékben.

Érdekes adományok a következők is: Tamásváralja számára a földmivelésügyi miniszter 1000 drb. szülő oltványt, a Wodianer és fiai cég, Péterffy Lajos osztálytanácsos közbenjárása folytán 130 kor. értékű iskolai felszerelési eszközöket adott, a dolha-rókamezői vasgyár részvénytársaság 120 koronát adott Dolhának. Fertőszalmáson Somody Ferenc egy bársony urasztali terítőt s egy fehér abroszt meg egy ezüst urasztali tányért adott 145 kor. értékben. Szentpály István, Jenő testvére emlékére 200 koronás alapítványt tett.

Summa-summarum 12,022 kor, 77 fillért tesznek

ki az összes adományok, ami pedig a mi szegény viszonyaink között igazán nagy dolog.

Am e derüs kép után ismét szomorú következik. Az egyházak adminisztrációja bizony rendetlen. Sok helyütt nincsen rendben a levéltár, jegyzőkönyvek hiányosak, — sőt itt ott az anyakönyv vezetés sem elég pedáns. Az egyházi ingatlanok még mindig nincsenek telekötönyvezve 9 egyházban. A számadások készítésében még mindig nincs egyformaság és pontosság. — Az egyházi bevételek és kiadások táblás kimutatásából látható, hogy mily apró egyházaink is vannak! Az egyházak fele másfelezer koronányi bevételből él. Tízezer koronás költségvetése csak Visknek és Husztnak van, — no meg Szigetnek, ahol 20 ezer koronánál is több a bevétel. Összes bevétel 142,896 kor. — hátralékban maradt követelés 20,137 korona.

Szomorú statisztika a következő, melyből látjuk, hogy az egyes egyházak mennyire el vannak adósodva. Halminak 12 ezer, M.-Szigetnek 34 ezer, Nagyszőlősnek 15 ezer, Tamásváraljának 10 ezer, Tekeházának 13 ezer, korona az adósága. Összesen csaknem 120 ezer korona adósága van a kis egyházmegyének.

No de hát Istennek alapítványai is szép számmal vannak. Az esperesnek nagy gonddal összeállított statisztikája 410,767 korona alapítványi tőkét mutat ki.

Ismét szomorú adat az, hogy az állami adókat s illetékeket a legtöbb egyházban többszörös sürgetés dscára se fizetik be.

Szomorú, hogy még mindig 6 templom van teljesen rozoga állapotban, s négy szorul sürgős restaurációra. Két paplak egészen rossz. Az iskola épületek általában gyarlók. — Az iskolák belélete sem kielégítő. Két tanító tanítása elégtelennek ítéltetett. Az iskolák felszerelése kritikán alul hiányos. A tankötelesek közül 6—7 száz nem jár iskolába. Áttéréssel nyert az egyházmegye 7 lelket. A vegyes házasságoknál is többen adtak reverzálást a javunkra, mint kárunkra.

Ezután az időközi jelentést olvasta fel az esperes új belhivatalnokok bekebelezéséről, a szigeti lyceumi internatusról.

A lyceumi igazgató tanács jelentését dr. Kun Béla főjegyző mutatta be, kiemelve abból, hogy a gymn. tanárok ellen indított fegyelmi eljárás felmentéssel végződött és hogy egy gymn. tanár az intézet gondnoka és ig. tanácsa ellen tömeges fegyelmi panaszt adott be, ami nagy visszatetszést szült.

Egy csomó különféle segélykérvény sorsa felől hozott ezután határozatot egyházmegye. Államsegély rendes és rendkívüli, ref. segély egyesület, közalapi segély iránt kérvényeztek.

Különösebb érdeklődés közben tárgyalták a tiszauj-laki, nevetlenfalui, nagytarnai bökényi egyházak gyűjtéseinek dolgát. A tiszaujlaki lelkésznek, Sarkadi Mihálynak dicséretet és köszönetet szavozott az egyházmegye közgyűlése. A másik három gyűjtés megvizsgálásánál kifogásolta a közgyűlés azt, hogy tulongul nagy összeget adnak az egyházak a gyűjtőknek. 30, sőt 40%-je is ilyenformán a gyűjtött összegnek nem jut ama célra amelyre a kegyes adakozók szánták.

Egy elvi határozatot hozott tehát a közgyűlés, amelyben kimondja, hogy ama megállapodások, melyekben az egyház a gyűjtést teljesítő vándorló egyháztagnak részére a gyűjtési összeg bizonyos percentjét odaigéri, terhes szerződéseknél tekintetnek, — s mint ilyeneket a felsőbbhatósági jóváhagyás végett az egyházmegye elé kell terjeszteni ezentul.

A bökényi gyűjtés és építkezés körül nagy zavarok

vannak. Egy bizottság már vizsgálta a dolgokat, de teljesen nem tisztázhatta az ügyet, mert a számadások nem voltak kész. A további lépésekkel az elnökség bízott meg.

A tanügyi bizottság semmi érdemleges javaslattal nem állott elő, — noha a múlt közgyűlésen ama bizottság egy tagja, dr. Gergely György egész sereg javaslat tervet terjesztett a közgyűlés elé, s a közgyűlés azt a bizottságnak adta ki konkrét javaslat adása végett.

Azonban, amint a tanügyi bizottság elnöke felszólalásában kijelentette, a tanügyi bizottság, mint külön bizottság fungálni nem tud. Tagjai szétszórtan laknak s utiköltség hiányában összehozni őket nem lehet.

A közgyűlés hirtelen otthagya e tárgyat, — mintha nem is érdekelné a tanügy. Semmiféle határozatot nem hoztak. Pedig az csak világos, hogy ez az indolentia az iskolaügy iránt szomorú jelenség.

A különböző kebli ügyek tömegéből kiemelkedett a missiói körök új beosztására vonatkozó esperesi javaslat. Szikszay esperes egy valóságos memorándumot terjesztett be az iránt, hogy Máramaros vármegye nyugati felében Taracköz—Urmező kettős székhelylyel egy új missiói körlelkészség szerveztessék, a ruthén népáradatban szétszórvva élő 2—3 száz református hívő gondozására. Kimutatta az esperes, hogy az anyagi feltételek csaknem hiánytalanul megvannak a tervhez, amelyet elvileg örömmel fogadott el a közgyűlés. A nagyboeszkői körlelkészség szervezése is immár a megvalósulás küszöbén áll.

Általában jól esik tapasztalni, hogy Máramarosvármegyében ismét emelkedőben van a református Sion, — egyre új és új bástyák emelkednek az Ur dicsőségére s a magyarság védelmére.

Egy néhány személyi ügy került még elő. Koncz Sándor gyámpénztárnok más egyházmegyébe költözött. A pénztárt hiánytalanul átadta az esperesnek, akit az ideiglenes kezeléssel megbíztak. A közpénztár kezelésétől Bodnár Béla végkép visszalépett, utódjául Nagy Endre hosszumezei lelkész választatott. Az elhunyt Biró Lajos tisztségeiből, az egyházkerületi képviselőség Biky Ferencznek, a szigeti lyceumi igazgató tanács tagság Vargha Károlynak jutott. A megüresedett tanácsbíró ságra a szavazás elrendeltetett.

Egy pár építkezési engedély kiadatott. Egy pár gyülekezetbe különböző zavarok megvizsgálására különdítségek rendeltettek.

Volt egy érdekes elvi vita a felett, vajjon lehet-e a közgyűlésnek a lelkészekre és gondnokokra rendbirságot kiszabni? A közgyűlés erre nem talált törvényes alapot, — s úgy a fegyelmi eljárás ultima ratióját szövegezte oda igen sok esetben, amikor határozatainak sulyt adni kívánt. Így pl. kimondotta, hogy amennyiben az évi zárszámadásokat és költségvetéseket márc. 15-ikéig az egyes egyházak be nem küldenek, a késlekedő előjáróság ellen azonnal indítsa meg az esperes a fegyelmi eljárást.

Több kisebb fontosságú ügy elintézése után a gyűlés véget ért.

A gyűlés után szokásos közebed volt.

Dr. Gergely György.

A debreceni ref. főiskolai igazgatótanács 1906. november 7. gyűlésének tárgysorozata.

1. A gyűlés megnyitása.
2. A 88/1906. egyházkerületi végzésnek, illetőleg felügyeleti és kormányzati rendszabályaink 7. §. d) pontja módosításának tudomásul vétele.

3. Dr. Haendel Vilmos akadémiai igazgatónak, dr. Erdős József theol. kari és dr. Kun Béla jogi kari dékánoknak a folyó iskolai évre, dr. Ferenczy Gyulának mint az akadémiai tanács által választott bölcsészetszaki képviselőnek a f. cyclus tartamára (1910. jun. 30-ig) való igazolása.

4. Megjelenésben akadályozott igazgató-tanácsosok.

5. Megjelentek számbavétele, igazolatlanul távol maradtak megállapítása.

6. Esetleges elnöki előterjesztések a tanácskozás rendére vonatkozólag.

7., Esetleges intézkedés a tanácskozási és ügyrend 4. §-nak a fönthebbi 2 sorszám alatti egyházkerületi végzéshez képest leendő módosítása tárgyában.

8. Gazdasági albizottság jelentése alapján a főiskolai gazdasági tanács jegyzőkönyveiről, a főiskola 1907 évi költségvetéséről és az Andrházy—Szilágyi intézetről.

9. Akadémiai albizottság jelentése alapján (referens Dr. Haendel Vilmos akad. igazgató.)

a. Akadémiai igazgatói jelentés.

b. Jelentés az electionalis felebb választások ügyében.

c. A máramaros-szigeti jogakadémiai tanári kar 1906 június 19-én 140/906 sz. a. kelt véleménye a 85/906 egyházkerületi végzés, illetőleg a colloquium köteles jogakadémiai tárgyak ügyében.

d. A debreceni jogakadémiai tanárikar kérelme a joghallgatók tandíjmentessége ügyében.

e. Az akadémiai tanács javaslata az utólagos index-aláíratásokra vonatkozólag.

f. A Nagy József alapítványi bizottságnak 1906 szeptember 1. és 25. dr. Haendel Vilmos akad. igazgató által fölvevett jegyzőkönyvei.

g. Debrecen sz. kir. város törvényhatósági bizottságának 135/7504—1906. b. k. gy. sz. határozata a 71/4458—1904 b. k. gy. sz. határozattal megszüavazott évi 10,000 koronányi tanszéki illetménynek a debreceni ref. főiskola bölcséleti alapjai részére azonnal leendő kifizetése, illetőleg a vonatkozó egyházkerületi megkeresés tárgyában.

h. A 89/1906 sz. egyházkerületi végzés értelmében betöltendő két új bölcséleti szaki tanszék nyugdíj ügyének rendezése tárgyában egyházkerületi elnökségünk által 1504/1906 sz. a. a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez intézett előterjesztés szövege s az esetleg beérkezendő kultuszminiszteri válasz.

i. Az 1906. szeptember 20-án az 1830/1906 sz. egyházkerületi elnökségi leirat alapján a felállítandó két új bölcséleti szaki tanszék pályázati hirdetménye tárgyában kelt akadémiai tanácsi vélemény.

k. Jelentés a közös tanárkari gyűlés akadémiai tanács theologiai kar és jogi kar 1905—6 iskolai évi jegyzőkönyveiről.

l., Jancsó Lajos 2 jh. kérvénye a mult tanévben is élvezett Szártory-ösztöndijért.

10. Gymnasiumi albizottságijelentése alapján (referens Karay Sándor főgymn. igazgató).

a. Gymnasiumi felügyelő jelentése mult évi iskola látogatásáról.

b. Gymnasiumi felügyelő jelentése az állami főfelügyelettel megbízott tankerületi főigazgató iskola látogatásáról és észrevételeiről.

c. Főgymn. igazgató jelentése a tanév eddig lefolyt részéről.

d. A Debrecen városától megszavazott 400,000 korona főgymn. építési segély feltételeinek megállapítása.

e. Főgymn. igazgató jelentése a Frater-alapítványon volt Fráter Ernő VI. oszt. tanulóról.

f. A Fráter alapítványi ösztöndijért benyújtott kérvények.

g. Esetleg a főgymn. tanárok fizetésének állami kiegészítése tárgyában teendő javaslat, ha addig a vonatkozó miniszteri rendelet megérkezik.

h. Jancsó Sámuel benei állomás főnök 1906. aug. 15. kelt kérvénye Gyula nevű fiunak a Szártory családi alapítványra továbbra is felvétele tárgyában.

i. Dr. Öreg János debreceni akad. tanár 1906. jun. 19. kelt jelentése a VIII-ik osztály osztályvizsgálatáról, a mellék tantárgyak vizsgálatáról és az érettségi vizsgálatokról a debreceni ref. főgymnasiumban az 1905—6 iskolai év végén.

k. Biky Károly esperes 1906. jun. 18 és Dicsőffy József egyházkerületi főjegyző 1906. jul. 2 kelt jelentése a debreceni ref. főgymnasium osztályvizsgálatairól az 1905—6 tanév végén.

l. dr. Szabó Márton tanár jelentése külföldi tanulmányutról.

11. Tanító képző intézeti albizottság jelentése rendén (referens Orosz István igazgató).

a. Igazgatói jelentés.

b. Jelentés az új helyettes tanszék betöltéséről.

c. A közügyesítő foglalkozás behozatala.

d. Miniszteri leirat (52613. sz.) az agrár és egyéb társadalmi kérdések ismertetése tárgyában.

e. Miniszteri leirat (40193 sz.) az 1904—5 évi záró jelentésről.

f. Jelentés a tanár kari jegyzőkönyvről és az igazgatói hivatalos könyvekről.

g. Sütő Kálmán esperes 1906. okt. 9. kelt jelentése a tanító képző intézet 1—3 osztályának 1906. jun. 18. tartott évvizsgálatáról.

12. Könyvtári albizottság jelentése referens dr. Erdős József theol. akad. dékán.

13. Muzeumi — szertári albizottság jelentése referens Karay Sándor főgymn. igazgató.

14. Egészségügyi albizottság jelentése referens Orosz István tanító képezdei igazgató.

Kelt Debrecenben 1906 október hó. 20.

Sass Béla,

a főisk. igazgatótanács jegyzője.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Bizalommal kérjük fel Lapunk olvasóit, hogy úgy a hátralékos, mint a folyó évre esedékes előfizetési díjakat lehetőleg forduló postával beküldeni méltóztassanak. A hátralékokat mi készpénz gyanánt vettük át, a folyó évre esedékes előfizetési pénz beküldését pedig a dolog természeténél fogva a sokszor bejelentett, az előfizetők által megsüregtetett címszalagon történő nyugtázás is szükségessé teszi.

Levél a szerkesztőhöz.

A kikről mindenki elfeledkezett.

Nt. szerkesztő ur!

Milyen véleményt alkot Nagytiszteletű uram a Pesti Napló egyik szeptemberi számában meg-

jelent azon cikről, a mely arról ad tudósítást, hogy a vallás és közoktatásügyi miniszter ur 4 évi szolgálat után 1600 korona fizetést ad a polgári iskolai segédtanároknak, a kik IV gimn. osztályt és 4 évi tanítóképezdét. és három évi pedagógiumot végeznek? Tehát a miniszter ur ezeket a segédtanárokat (jobban mondva tanítókat) velünk a kongruás lelkészekkel fizetés dolgában egy színvonalra állítja, holott mi gimn. érettségi bizonyítvánnyal megyünk a theológiára, a hol 4 évet végezvén, az 5-ik évben még két vizsgát kell tennünk. Azt hittem, hogy valami jobb pennáju lelkész kollégám szóvá teszi ezt a dolgot a Protestás Lapban. Dehát biz jól van dolguk, az ilyesmivel nem is törődnek. Azok a sok esetben tiszta jeles lelkészi bizonyítványokat kiérdemelt fiatal erők, és buzgó tehetségek a kongruás parókián, gyakran idegen és ellenséges érzelmű népek közt védelmezve a református Siont, s hirdetve a hazaszeretet igéjét, az erejük felett való munkában kifáradva, sőt kibetegedve, nem csoda ha nincs kedvök jelt adni magukról. Mert hiszen különben is ismerik a bibliából a farizeusok eme tagadó választ váró kérdését. Názáretből támadhat-e valami jó? Így suhannak el felettünk olyan események, melyeket az egész magyarországi lelkészi karnak első kötelessége volna komolyan elbírálni. De fájdalom! hogy közülünk sokakban meghült a testvéri egyesség, békeség, és ama Krisztusban való szeretetet, mely erőssé, hőssé tehetne bennünket az anyaszentegyháznak anyagi és erkölcsi javáért való vitéz küzdelmében. Oh nagy Isten munkálkodjál a te szent Lelkeddel a te szolgálóidnak szívében, hogy ügyesre buzgósággal, s mint testvérek vállvetve munkálkodjunk a te országodnak terjesztésén, s midőn ő rólok a te szolgálóidról, mindenki elfelejtkezett, te ne felejkézzél el rólok.

Lippán 1906. okt. 24.

Virágh Sándor
ref. lelkész.

* * *

A kikről mindenki elfelejtkezett mi vagyunk lelkészek, tanítók, akadémiai tanárok. — Szerk.

— **Az 715. évi 49-ik törvények Rákóczi és társai ellen 2. §.** Mivel a kitűzött határidőre s következőleg a bünbocsánat és kegyelem elfogadására maga Rákócy és Beresényi s némely mások is vissza nem jöttek, sőt a szörnyű felségsértés ki sem mondható bünében mostanig makacsul megmaradtak, ezért mindazokat, kik a határidőre meg nem jelentek, vagy a fentebbi módon vissza nem jöttek s így jelenleg is távol vannak, előbb nevezett főnökeikkel és vezéreikkel együtt mint törvényes királyuknak s a hazának nyilvános ellenségeit s mint árulókat s az igaz szabadság elforgatóit, a jelen határozat erejével összesen és

egyenkint törvényesen száműzötteknek és az érdemelt törvényes büntetés rájuk szabása végett mindenütt üldözendőnek és elfogatandóknak, összes ingó, ingatlan javaikat pedig a királyi lyikincstár részére elkobzandóknak nyilvánítják s jelentik k. 3. §. Akikkel való minden érintkezést és közlekedést az ország lakóknak, összesen és egyenkint, felségsértés büntetése alatt, egyszerűen és kereken eltiltják.

— **Az alsószabolcsi** ev. ref. egyházmegye tanítósa október 31-én tartja rendes közgyűlését Hajduböszörményben. A fizetés-rendezés ügye nagy vitát fog kelteni és amenyiben nem fog teljesülni a tanítósa jogos óhaja e téren, az egyházmegye tanítósa csatlakozni fog a tanítók országos bizottságának ama határozatához, mely radikális módon fog véget vetni minden további harenak.

— **Közjegyzői iroda.** *Zagyva Lajos* közjegyzői karunk rokonszenves tagja, ki a múlt évben nevezetett ki városunkba s költözött átál Mezőtúrról, közjegyzői irodáját nov. 1-től a Piacz-utczai 19. számú Ranunkházba helyezi átál.

— **Meghívó.** A hajduszoboszlói ev. ref. tanítótestület 1906. november 4-én az állami polgári fiúiskola tornatermében a reformáció évfordulója alkalmából protestáns estélyt rendez. Belépti-díj: személyenként 60f. gyermek, és tanulójegy 20 fillér. Kezdeté délután 5 órakor. Műsor. 1. Soltész László lelkész megnyitja az estélyt. 2. Erős várunk, Luthertól éneklí a tanítótestület, zongorán kíséri Tóth Lajos karnagy. 3. Kállay Sándor vallás-tanár szaval. 4. Isten dicsősége, Beethoventól, éneklí a dalegylet. 5. Kiss Ferencz püspökladányi lelkész előadása. 6. Gályarabok éneke, éneklí a dalegylet, zongorán kíséri Tóth Lajos karnagy. 7. Márton Lajos tanító szaval. 8. Jánosi Antal püspökladányi org. kántor énekel. 9. Jóvér Gábor tanító szaval. 10. Isten, ki fent uralkodol, Cohlétól, éneklí a dalegylet. 11. Bor János tanítótestületi elnök az estélyt bezárja. 12. Közének, XC. zsoltár. A tiszta jövedelem a Vincze József alapítvány javára fordittatik.

— **Kossuth-mauzóleum.** A Kossuth-mauzóleum építésében serényen folynak a munkálatok. A művezetőség eddig még a május hóban történt villámcsapás által okozott rongálások helyreállításával volt elfoglalva. A Stróbl által készített Hungária-szobor részére szükséges antálványai kő szállítása most van folyamatban, és ha a szép idő tartós marad, az alak kifaragásához is hozzá lehet fogni az idén. A diszítési munkákat a jövő tavasszal fogják megkezdeni. Az emlékmű teljes befejezése a jövő évre várható.

— **Református főiskolák részvétele a nagy nemzeti ünnepen.** Debrecenben a főiskolai ifjuság e hó 9-én tartott egy kisebb Rákóci-ünnepet, jövő hónapban még egy nagyszabásut rendez. Ezenkívül zászló alatt gyalogszerrel zarándokol Kassára és Kézsmárkra s koszorut helyez a két fejedelem és bujdosó társaik koporsójára. A főiskola e hó 29-én rendez ünnepet, melyen *dr. Ferenczy Gyula* akad. tanár fog emlékbeszédet mondani. — Sárospatakon is méltó kegyelettel emlékezik meg a főiskola a nagy hősookról. Október 28-án, vasárnap délután emlékünnepet rendez, melyen egy tanár méltatja Thököly Imre, Zrinyi Ilona és II. Rákóci Ferenc érdemeit. Este tizenegy órakor a várost és a főiskolát fényesen kivilágítják s éjjel félegy órakor a város közönségén kívül a főiskola egész ifjusága kimegy tanáraival együtt fáklafény mellett a vasuti állomáshoz, a hol a drága hamvakra a főiskolai énekkar alkalmi éneke után a város és a főiskola egy-egy beszédet kíséretében leteszi koszoruját. A kassai teme-

tésen is részt vesz a főiskola küldöttsége, az akadémiai ifjúsággal és a főgimnázium két felső osztályával, ugyancsak Kézsmárkon is képviselteti magát a főiskola.

— **Epülnek a magyar templomok. II.** Rákóczi Ferencz 90 templomunkat rendelte vissza adatni. Elbujdosásával ismét elvesztettük azokat, de a magyarság templomainak megépülése azóta fogva folyton folyik, tengeren túl és tengeren innen. Amerikában most tették le szept. 30-án a woodbridgei templom alapkövét, szept. 16-án avatták fel a detroiti ref. templomot és ugyancsak e héten alakult ott meg a legujabb South-Bethlesemi magy. ref. egyház. Az ő hazában pedig Marostordamegyében a Mezőség szélén tekvő Mojós faluban. melynek lakosai 100 év előtt oláhosodtak el kondult meg ismét a magyar kálvinista harang. Templomát avatja holnap a nagy multu és fényes hirü győri ref. gyülekezet, a nyirbaktai egyház Szabolcsban és a Surány egyház Beregmegyében. (Ez utóbbi ünnepélyről alkalmi tudósítást is kaptunk, melyet a jövőszámokban adunk közre. Szerk.)

— **Reform. tanítók nagygyűlése.** A hevesnagy-kunság-vidéki tanítóegyesület október 8-án Tiszafüreden tartotta ez évi nagygyűlését, amelyen százon jóval fölül jelentek meg az egyesület tagjai. A gyűlést Farkas Imre elnök az október 6-iki nemzeti gyűléshez fűzött reflexiókkal, a tanítóság hazafias kötelességére való utalással, nyitotta meg. Indítványára üdvözlő sürgönyt menesztettek az egyházmegye világi fejének, Tóth János államtitkárnak, aki azt még a gyűlés folyamán meleg szeretettel viszonzta. — Az elnökség évi jelentése hü képét tüntette fel az egyesület agilis működéséről, amelyet csak a turkevei járásköri gyűlés disszonáns hangja zavart meg, bizonyos személyi ellentétek miatt. — Zeke Dániel szép emlékbeszédet tartott Kopasz Sándor törökszentmiklósi tanító felett. — Futó József a tanítók szociális feladatairól mondott megszívlelendő dolgokat. — Miliesz Béla tartalmas előadásban ismertette a tiszafüredi muzeum gazdag régiséggyűjteményét. — Mocsary László szépen szerkesztett leírásban számolt be az egyesületi tagok velencei tanulmányutjáról, amelyet az egyesület elnöke szervezett és Farkas Sándor pedagógiumi tanár vezetett. — Diószeghy Mihály lelkész az iskolák államosításáról mondott hatásos beszédet. — Dobó Sándor a „Tanítók Lapja“ szerkesztője a tanítói fizetések rendezéséről tartott szónoklatot. — A mindvégig magas színvonalu tanácskozást közebed zárta be, amelyen a tiszafüredi intelligencia nagy számban vett részt. A gazdag lakomát sok ékes dikció fűszerezte.

— **Rákóczi vallásosága.** A felekezeti tulbuzgóság nem lát a hősből mást, mint az ájtatossági gyakorlatokban fáradhatatlan s naponként misét hallgató hívőt. Rákóczi vallásosága azonban bár többször haugsulyozza kath. voltát egyetemes keresztyén érülethől fakad, sőt egyenesen evangéliom szerü. Ennek bizonyosága az hogy soha a szentekhez nem folyamodik, sőt midőn ezek ereklyéivel a pápa megajándékozta naivul bevalja azt is, hogy az ereklyéket valahol elvesztette s azt is, hogy neveiket se tudja ama szenteknek.

A bünösségnek erős érzete, a közvetlenség, melylyel Rákóczi egyenesen az Istenhez fordul és a bibliai kifejezések egyenesen protestáns jelleget adnak Rákóczi vallásosságának, melynek bizonyoságát különösebben a luteránus Dudek Lajos által is lefordított confessiókban alig lehet megindulás nélkül olvasni. Rákóczi katolikusként született, annak is vallja magát, de ő több volt mint katolikus és mi is magunkénak fogadjuk őt. Legyen közös összekötő kapcsolat hát minden felekezeti magyarság között.

— **Thököly temetése Késmárkon.** A prot. egyház küldöttségei Prónay Dezső báró és Bánffy Dezső báró vezetésével vesznek részt Thököly temetésén. A koporsót a vasuti állomás melletti diszsátorban ravalatra helyezik. A diszsátortól a vasuti sinekig terjedő területet az evang. papságnak, valamint a prot. egyházak küldöttségeinek tartják fön. A temetési menetben is méltó helye lesz prot. egyházunk embereinek.

— **A ref. főgimn. Rákóczi ünnep Karcagon.** a következő sorrenddel. 1. Énekel az ifjúsági énekkar. 2. II. Rákóczi Ferencz Rodostóban Várad Antaltól szavalja Pap Tamás VII. o. t. 3. Beszédet mond: Dr. Zsigmond Ferencz főgym. tanár. 4. Rákóczi. (Veszely Gézától) szav.: Tóth Gáspár VII. o. t. 5. Rákóczi induló (Farkas Imrétől) szav.: Fábrián. 6. Énekel az ifj. énekkar.

Tartalom-jegyzék. Törvény. — Két menet. Vándor. — György Endre egyházmegyei gondnok gyűlést megnyitó beszéde. — Két kiáltvány. — A bujdosók emléktáblái. — Hazajáró szellem. Lévy József. — Közéletünk: A máramarosugocsi egyházmegye őszi közgyűlése. Dr. Gergely György. — A debreceni református főiskola igazgatótanácsának tárgysorozata. Sass Béla. — Különfélek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A felsőszabolcsi e. megyébe kebelezett gelsei lelkészi állásra pályázat hirdettetik.

Javadalmazás összege pénzben értékelve 1600 korona, melynek egy része föld haszonélvezet és párbérből áll, másik része az állam által fedezett 1073 kor. 36 fillér. Uj lakás tágas kerttel. Az egyház IV. osztályu.

Pályázók kellően felszerelt kérvényeiket Görömbei Péter f. szabolcsi espereshez Nagykállóba. p. Nagykálló 1906. nov. 30-ig adják be. Debrecen, 1906. okt. 23.

Kiss Áron,
püspök

— **„Antidol“** a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belelegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagyszerű hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvegese ára 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele a fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszerárban Debrecen az Arany egyszarvuhoz.

Tokaj-hegyaljai borok!

A sárospataki fogyasztási és értékesítő szövetkezet bor osztályánál megrendelhetők:

Sárospatakon.

Fehér asztali borok különféle évjárat	75—100	korig.
Pecsenye	90—150	"
Szamorodni	99—400	"
Asszu	360—960	"
Göney hordónként értve.		

Palaezkozott borok.

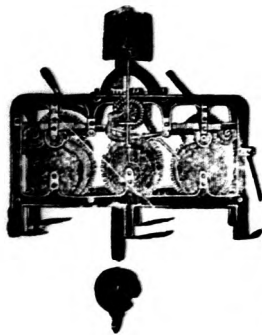
Asztali borok.	Literes üvegben			
	1	7/10	1/2	35/12
1905. Tolesvai s. 1905. Sárosp. furm.	90	60	45	32
1905. Sárospataki furmint	70	50	35	25
1906. Bodrog-olaszi	1	70	50	36
Pecsenye borok:				
1902. Tolesvai S.pataki Bodr.-olaszi f.	120	80	60	48
1905. Sárospataki furmint	130	90	65	45
Szamorodni:				
1903. Tolesvai	140	1	70	50
1902. "	160	114	80	57
1901. Tokaji	180	128	90	64
1901. Tokaji vagy Sárospataki	2	142	1	71
1901. Tarczali	4	284	2	142
Asszu:				
1901. Tnkaji 1./p.	4	284	2	42
1901. " 3./p.			3	
1901. " édes muskotály			10	
1901. " essentia			12	
Vörös borok				
1904. Sárospataki vörös	1	72	50	36
1906. Egri bikavér	2	142		71

Saját égetésű Cognac és Törkö pálinka hordóban vagy üvegekben.

Árjegyzék ingyen küldetik!

A szövetkezet a borok tiszta kezeltése és eredetiségéért kezességet vállal.

Toronyórák

palota-, városi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyöseb-ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-u.

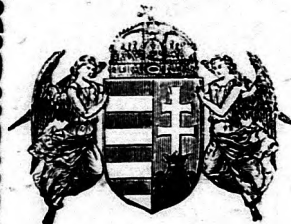
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Novotny Antal

harangöntő és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-dűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok illetékel való újra szerelését és vertvas-harang állványokkal. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

Baktai EGRY FERENCZ

== harangöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat!

bárminő sulyban, nem-tetszőket feltétlenül visszavesz, a a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok elősmé-
== ró irat. ==

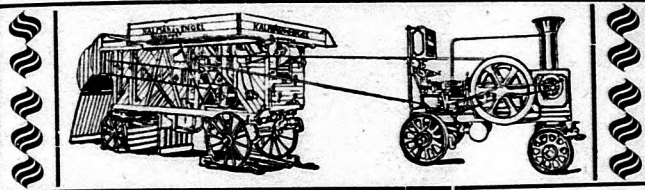
Számtalan első díjakkal és díszoklevelekkel kitüntetve.

KALMÁR ÉS ENGEL

MÓTOR- ÉS GÉPGYÁRA

BUDAPEST, V., LIPÓT-KÖRUT 18.

Ajánlja egy cséplőgépet, mint malomüzemre legegyszerűbb benzinmotorjait, benzinlokomobiljait, valamint szivógázmotorjait, melyek V., Lipót-körut 18. bármikor üzemben megtekinthetők.

Teljes jótállás
kittűnő cséplésért!

Egyedül létező újdonság!

Ezen motorok egyenletes járása és bámulatos egyszerű szerkezetük folytán bármely legjáratlanabb ember által is azonnal könnyen kezelhetők.

Árjegyzék ingyen! ————— Olcsó árak részletfizetésre.

Amerikai Cottage-szivólegrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
———— a legolcsóbban szállít ————

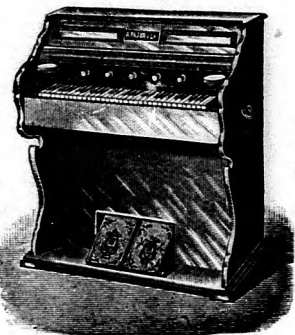
Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele. —————

Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele.

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérmentve.

= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkkel, templomok, szemináriumok részére és mint gyakorló orgonák.

Tanulóknak külön százalékos engedmény.

Tóth Gyula

Debreczen, Piacz-utca 20.

Budweiszi és honi gyártmányu porcellán,
valamint Meidinger köpeny és öntött

Vaskályhák,

minden szerkezetű vas- és porcellánburkolatu konyhák. Multiplicator hőfejlesztő kályhabetétek.

Vadászfegyverek

és felszerelések, revolverek, hüvelyek és töltények.

Lőporáruda.

Újdonság! ismétlő fegyver

Browning-rendszerű

190. minta.

Szén- és fakosarak, melegvédők, fürdőkádak, vasbutorok, gyermekszékek és kocsik, mosdókészletek, fényezett konyhafelszerelések, gépmangorlók és facsarók, gummi átvonattal.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Értesítés. Van szerencsém a t. közönség szives tudomására adni, hogy **Melocco Péter** budapesti betonáru gyáros debreceni fióktelepét saját számlámra átvetem és azt **tetőfedési vállalatommal** egyesítem és azt fogom tovább vezetni. A munkálatokat a legjobb munkaerőkkel és legjobb anyagokból készíttetem, miáltal t. rendelőim teljes megelégedését óhajtom elérni. Midőn tisztelettel kérem, hogy nagybecsű bizalmukkal **Lukács Vilmos** kitüntetni sziveskedjenek — **Debreczen, Hatvan-utca 5. szám.**

Elvállalok = **beton-munkát** cement és graminittó lapokkal burkolást, fayence-lap burkolást, műkö lépcsők és lábozatok készítését, esaternázásokat szab. karmantjus betoncsövekkel, hidak és átvezetők építését stb.

Tetőfedési munkák szab. Eternit asbest cement palával. — Aszfalt lemezzel egyszerű és kettős ragasztott fedés. Facement tetők készítése. Nedves falak elszigetelése.

Állandó raktár: Kittűnő minőségű Portland és román cementből, stuccatur és alabastrom gipszből, köfedél-lemezek elszigetelő lemezekből, tűzálló (chamotte)-tégla, Carbo-lineum, fedéllapok stb.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHAZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben. Szent Bibliát és emléklapokat különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **tablákat**, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — ár számítások a különleges munkákhoz, — mint **Disztáblák, Emlék. lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerinti stylusban, levéltári írománytartó fedeleket.**

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

STOWASSER J.

cs. és kir. udv. hangszergyáros

a m. kir. zeneakadémia, színházak, hadsereg, művészek stb. szállítója

Budapest, II., Lánchíd-utca 5.

Ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű vonós-, huros-, fuvó- és ütőhangszereit.

Specialista: huros, vonós, fuvó-hangszerek készítésében és javításában. — **Hangfokozó-gerenda!!** mely által bármely hegedű, gordonka, melybe az illetetnek, sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) **Kezesség minden egyes hangszernél.** — **Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt.** **Régi mesterhegedűk vétele és eladása.** **Legnagyobb gyár és raktár.** Saját találmányu (Rákóczi) **tárogató;** általános elismert legjobb, mely tökéletes **solo-hangszerré** általam konstruáltatott. Iskolával 35 frttól feljebb. — **Orgona-harmoniumok.** A gyönyörű hang, melyet a világhírű legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicseretet.

65 forinttól minden árban kapható.

Az összes hangszerek javítása különleges szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik. — Kivitel nagyban és kicsinyben.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debrecenben a Piacz-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

♫ férfi, fiu és leányka ruha-üzlete. ♫

A járókelőket megálliitják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az őszi idény legujabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi ruha-üzletnek, mely 56 év óta áll fenn, jó hírneve a közönség körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pazarul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra van fektetve, amennyiben a **szabott árak**, mely minden darabon kintüntetve látható, a legpontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesít és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főter, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.